

Posudek vedoucí na diplomovou práci

Kraibich Tesařová, Sára. 2021. „Nejlepší odpad je ten, který nevznikne“: Etnografie praktik zero waste. Diplomová práce. Obecná antropologie, FHS UK, Praha. 78 str.
Vedoucí práce: Markéta Zandlová, Ph.D.

Práce Sáry Kraibich Tesařové o fenoménu zero waste byla původně zamýšlena jako studie z perspektivy material culture. Sára se chtěla zaměřit na matérie, které jsou přítomny nebo naopak nepřítomny v bezobalových obchodech, a stopovat jejich cesty jak *do* obchodu (z míst jejich produkce), tak z obchodu (k zákazníkům, nebo, v případě vratných obalů, zpět na místo produkce). Postupně, čím déle se v terénu pohybovala, se posunovala víc a víc k tematice sociálně-třídní ukotvenosti spotřebních vzorců a k tématu tzv. zeleného konzumerismu – ovšem nikoli za cenu rezignace na materialitu. Naopak, tento tematický posun byl *výsledkem* analýzy materiálních rámců bezobalové praxe, která se ukázala jako komplexní, časoprostorová aktivita, vyžadující zručnost a systematický management času i prostoru, který Sáru vedl k úvaze, *kdo a proč* takový relativně náročný způsob nakupování praktikuje. Paralelně se Sáře do velké míry zkomplikoval pobyt v terénu v důsledku pandemie COVID19, což jen posílilo její ochotu překročit téma materiality.

Celá práce je velice pečlivá, přehledná, systematická. Má tradiční strukturu (Úvod, Teorie, Metodologie, Empirická část, Závěr) a ve všech částech pojednává to, co má. Sára jasně vyložila svá teoretická východiska (která se pohybují na pomezí antropologie, sociologie a environmentalistiky, což je z mého pohledu další předností uvedené práce), přehledně představila metodologii výzkumu, včetně etiky. Provází čtenáře svým terénem, představuje účastníky výzkumu a postupně detailně analyzuje všechny dimenze nakupování (a prodeje) v bezobalovém obchodě i v životech jednotlivých lidí.

Autorka ukazuje, že zero waste je jedním z životních stylů současné městské střední třídy, který je spojen s preferencí environmentálně příznivých způsobů chování. Rozkrývá určitou nepohodlnost bezobalového nakupování, která vede jeho protagonisty ke spotřebním kompromisům, i přes jasné preference obecně pro-environmentálního jednání. Na praxi zero waste tak pro jeho rysy (třídní příslušnost zákazníků; ochota ke kompromisům při nakupování; akcent na „dobrý pocit“ z bezobalového nakupování; absence politického angažování či aktivismu v ekologické oblasti) aplikuje koncept „eko-šik“ životního stylu (Barendregd, Jaffe 2014), založeného na „zelené spotřebě“: environmentálně odpovědné, ne-aktivistické, apolitické, individualizované, spojené s konzumními vzorci střední sociální třídy současné společnosti. „Žít zero waste“ se tedy ukázalo v perspektivě tohoto výzkumu jako přijmout osobní environmentální odpovědnost s přesvědčením, že tak vytváříme dobrý příklad pro své okolí, které se může vydat podobnou, ekologicky šetrnější, cestou. V pozadí tohoto postoje, který nevyžaduje systémové změny, pak Sára nalézá mechanismy neoliberální respozbilizace.

Kdybych se měla pokusit vznést kritické poznámky, jediná by asi směřovala k tomu, že se Sára mohla pokusit jít trochu dále a hloub v analýze rezponzibilizačních mechanismů. A jen naprosto na okraj – v pracovních verzích práce byly obrázky, které z verze, která je ke stažení v pdf v SIS, zmizely. Ačkoli nebyly pro interpretaci úplně zásadní a spíše ilustrovaly téma, je myslím škoda, že zmizely, neboť u práce z oblasti material culture je přeci jen dobré nabídnout čtenáři pohled na to, o čem práce pojednává.

Práce Sárky Kraibich Tesařové není na první pohled ohromující. Při důkladném čtení ale čtenář čím dál více ocení detailnost popisu, pozornost autorky k drobným, zdánlivě nepatrným maličkostem, postupnou výstavbu argumentu a nakonec jasné rozkrytí mechanismů tzv. „zelených“ životních stylů.

Sára navíc píše lehce, srozumitelně a současně odborně, takže se práce dobře čte. V neposlední řadě bych chtěla zdůraznit, že si Sára velice dobře poradila s nenadálou situací příchodu pandemie COVID19 a práci i přes komplikace úspěšně dokončila. Rovněž chci jako školitelka na závěr zmínit, že diplomovou práci průběžně konzultovala, reagovala na komentáře k textům, které posílala, ochotně načítala další literaturu a pracovala intenzivně a svědomitě.

Po formální stránce je práce v pořádku. Ze všech výše uvedených důvodů práci doporučuji k obhajobě a hodnotím ji jako **výbornou**.

V Praze, 27. 1. 2020

Markéta Zandlová, Ph.D.